

Udsendt som militærdyrlæge i NATO-mission

Min motivation er klar: Danmarks forsvar begynder ikke i Danmark, men i Letland, Estland, Litauen og Polen. Det er her, freden skal forsvares, før den trues derhjemme.

For snart 15 år siden tog jeg DVTs læsere med til Afghanistan. Dengang var jeg 22 år, netop hjemvendt fra Helmand – stadig med ørkensand i støvlesålerne, lugten af krudtrøg i næsen, god kulør og en ung mands uforsonlige klarhed. På papiret var min sandfarvede kampstøvle i forvandling til en hvid gummistøvle på vej fra Gardehusarkasernen ind på Landbohøjskolen. Artiklen hed »Set med dyrlægesønnens øjne« – for det var præcis, hvad jeg var: En kampsoldat med et veterinært blik, arvet fra min far, og en opvækst fra det efterhånden sjældne koncept – en familie, hvis liv var viklet ind i – og spundet op omkring – en dyreklinik, som udgjorde hele familiens DNA og rytme.

Nu – 15 år senere – er Armadillo byttet ud med Camp Valdemar i Letland. Jeg er selv far, dyrlæge, kaptajn og leder for Dyrlægehusets fem klinikker. Jeg er blevet en mand, der har set langt mere, end den unge panserinfanterist anede fandtes. Og alligevel er jeg stadig den samme: Et menneske, der betragter verden gennem relationen mellem dyr og mennesker på udkig efter eventyr og fællesskaber, men bundet af pligten.

Ufreden lurar igen

Camp Valdemar (CVA) ligger midt i et lettisk øvelsesterræn, kun 200 kilometer fra den russiske grænse. CVA er hjem for en dansk kampbataljon på 800 soldater. Droner summer af og til ind over lejren, en helikopter i det fjerne og de hvide stablede sovecontainere, vi bor i 2-3 mand, ryster godt, når artilleri, kampvogne og mortérer affyres i det nærliggende flade øvelsesterræn. Granaterne går af med en dump lyd i sand, jord, mos og fyrretræer, så trommehinder vibrerer. Vi er ikke under angreb, men der trænes til krig, og det høres, mærkes og sætter sig i kroppen, så man helt glemmer, man er gæst i et fredeligt moderne, velstående og smukt EU-land i det baltiske.

Om natten er der heller ingen stilhed. Containerne er så lydt byggede, at man kan høre fodtrin, host, nysen og døre, der smækker igen og igen. Har man en stuekammerat, der snorker, er det bare ærgerligt – hovedtelefoner med noise cancelling kan anbefales. Kollegaer ringer hjem i mørket, og stemmerne bæres ind gennem sprækkerne i metallet. Toiletbesøg må klares i andre containere, og man må ud at spadsere i kulden for at klare den del.

Redcard-holder, kampdommer og rådgiver

Jeg er udsendt som dyrlæge og Veterinary Advisor og er rådgiver for vores SMO (senior medical officer) samt direkte rådgiver for chefen for den danske kampbataljon på spørgsmål om Force Health Protection (FHP) og biosecurity. Mit daglige virke udspringer fra infirmeriet, et lejrhospital, hvor dagen begynder med morgenkonference blandt det sundhedsfaglige personale, efterfulgt af morgenappel. Jeg har egen konsultation (container), der efter legokonceptet er bygget sammen med de øvrige rum, til man har et helt infirmeri. Jeg bor mellem SMO og feltpræsten ved siden af receptionen. Der svinger altid soldater forbi med spørgsmål til dyrlægen, og som i en anden Dirch Passer-film går soldaterne med snue nogle gange forkert og ender ved dyrlægen, hvilket vi har meget sjov med. Jeg tilbyder altid en hurtig aflivning, men de fleste vælger at gå ind til en af mine naboer i konsultationerne hos lægerne, når de hører mit repertoire af behandlingsmuligheder.

Faggrupperne hos infirmeriet tæller både læge, sygeplejerske, paramediciner, medic, fysioterapeut og feltpræst – så soldaterne er i gode hænder. Stemningen er god og respektabel, og dyrlægen får hurtigt vist sit værd. Så skulle enkelte være i tvivl om, hvad dyrlægen laver her i en lejr uden military working dogs, så finder kollegaer og samarbejdspartnere

hurtigt ud af, hvor travlt dyrlægen har det, og hvor efterspurgt en dyrlæge med stjerner på er til at få rykket nogle ting i lejren, som kan have indflydelse på manges hverdag sundhedsmæssigt. Mit succeskriterium er netop, at snue og dårlige maver holdes på et absolut minimum, og at der er gode forhold for soldaterne. Forstå mig ret – principperne indenfor styring af sundheden i et større dyrehold eller en besætning er ikke langt fra styringen af sundheden i en stor population af soldater.

I lejren følger jeg med SMO til møder, og der er også gange, hvor jeg repræsenterer infirmeriet som helhed, hvis SMO er optaget. Dyrlægen har sit faste punkt på de forskellige møder indenfor sygdomsforebyggelse og hygiejne. Hvis ens samarbejdspartner ikke er bekendt med den række af opgaver, en dyrlæge kan løse, er der risiko for, at man ikke får brugt alle sine kompetencer.

Det gælder om ikke at gemme og putte sig, men om at holde sig for øje, at viden forpligter. Det, man selv opfatter som banalt eller en lille ting, er for andre en ny verden, de ikke havde tænkt på. Fungerer noget dårligt, så byder man ind, og man skal ikke bare vente på, folk kommer til en. På den måde vinder dyrlægen hurtigt en central plads. Man skal samtidig huske, man også er »redcard-holder« på en række punkter samt kampdommer, når der opstår tvivl på særligt biosecurity-området. Det har ret store konsekvenser for en kampbataljon, der skal redployere gennem et andet land, hvor snittet lægges i nedvaskningen. I FHP-arbejdet er grænserne mere flydende, men SMO giver ofte dyrlægen vide rammer til at køre dette område, uden lægen blander sig.

Truslen fra øst: min personlige motivation

Missionen er rolig, men grænselandet mellem fred og krig føles tyndere end nogensinde før.

FOTOS LÆRKE WEENSGAARD, PUBLIC AFFAIRS OFFICER/FORSVARET

Udsendelsen af kampbataljonen til Letland er en konsekvens af, at den sikkerhedspolitiske situation i Europa er alvorligt udfordret af Ruslands militære angreb på Ukraine og omfattende troppeopbygning. Situationen har udviklet sig til en krise med potentielt store konsekvenser for NATO og Danmarks sikkerhed.

Min motivation er klar: Danmarks forsvar begynder ikke i Danmark, men i Letland, Estland, Litauen og Polen. Det er her, freden skal forsvares, før den trues derhjemme. Derudover føler jeg mig også som europæer og er tit på ferie i både det polske og i det baltiske. Dette er også en del af mit hjem. Jeg har både venner og familie her. Jeg har været på udveksling, boet og gået i skole i Estland i 12 måneder, da jeg var 16 år. Min forlovede er fra Polen, hvor vi har hele hendes familie og mine børns bedsteforældre mv.

Den moderne slagmark

Den moderne kampplads i dag er ikke, som den var for Forsvaret i 2010. Fra en relativt enkel modstander i en hot/dry mission i Afghanistan med få virkemidler er man nu mere udsat, hvor tandhjulene er større i et koldkrigsscenario, hvor man ikke kan forvente at få den fornem-

me enkeltmandsbehandling, man fik i Afghanistan, og fjenden – omend farlig – havde hverken eget artilleri, droner eller kampfly. I dag vil en moderne krig betyde store tab, artilleri jævner områder, og FPV-droner jagter løbende soldater som hvepse på åbne marker og flyver direkte ned i køretøjer og bunkere. Skaderne vil blive mere dramatiske og svære at behandle – vejen til et felthospital vil være mange hundrede kilometer. Hvis angrebet kommer, bliver det brutalt – men den danske kampbataljon i NATOs multinationale brigade i Letland modvirker, at det bliver virkelighed. Om nødvendigt er den klar til at engagere fjenden i et europæisk bolværk.

Vil en dyrlæge være relevant i et sådant scenarie? Bestemt. Omend krigen er højkinetisk i Ukraine, er det stadig sådan, at tabene dernede består for ca. 50 % af sundhedsrelateret sygdom, hvor vi er tilbage til de dårlige maver, dårlige fødder, manglende sanitetsforanstaltninger mv., som dyrlægen hjælper med at sikre.

Force Health Protection: De skjulte linjer i Forsvaret

Store dele af min hverdag handler netop om Force Health Protection – alt det, der skal til for at holde en kampbataljon

sund og operativ, så den ikke mister sin kampkraft.

Dyrlæger har ansvaret for hygiejne og fødevaresikkerhed i Forsvaret, fordi næsten alle føderelaterede sygdomstrusler er biologiske. Det betyder bakterier, virus og parasitter – og det er veterinærfaget, der er specialuddannet i netop smitteveje/smittekæder, zoonoser og kontrol af hele fødekæden fra råvarer til soldat. Kokken laver maden, lægen behandler sygdommen – men dyrlægen forhindrer og standser udbruddet. Derfor ligger fødevaresikkerhed under veterinærtjenesten i hele NATO og under Force Health Protection. Jeg vurderer løbende hygiejneforhold, fødevarehåndtering, affaldssystemer, drikkevand, ventilation, skadedyr, felthygiejne og soldaters trivsel i felten. Yderligere har jeg på grund af min tidligere baggrund som soldat også prioriteret øvelser i terrænet, og jeg rådgiver soldater om alt fra personlig hygiejne til tilberedning af fisk på overlevelseskurser. Vores dyrlæger samarbejder med udenlandske enheder, som har dyrlæger hjemme, men ofte ikke udsendte dyrlæger med, så her kommer vi også i spil.

Det kan forekomme som usynligt arbejde – men det er helt afgørende. De svenske militærdyrlæger kalder det Stealth Health.

Biosecurity: Danmarks usynlige værn

Den anden del af dyrlægegerningen er biosecurity: At forhindre, at farlige husdyrsygdomme og skadevoldere bringes til Danmark. Her er den helt store Afrikansk svinepest (ASF), der er massivt til stede i Letland og vil kunne påvirke dansk landbrug kraftigt, og hvor modulerne har vist, at det sandsynlige tab ville ligge på 2-7 milliarder kroner ved et enkelt udbrud med efterfølgende lock-down af svin og kød ud af Danmark. Udrydder vi ikke smitten i løbet af kort tid, vil det betyde et større beløb. Det er forholdsvis meget bacon og skinke, vi så selv kommer til at skulle fortære i en årrække, og det vil nok betyde en pæn nedskalering af produktionen og slagterierne.

Det kan også være insekter i træværk, man skal være opmærksom på. Sygdom-

me og skadevoldere, man normalt ikke tænker over, såsom asiatisk askepragt-bille og træbuk, som kan gå i henholdsvis vores asketræer og fyrretræer. Generelt skal dyrlægen bare være klar på nye skadedyr eller sygdomme, som pludselig kan dukke op på radaren. Derfor skal alt vurderes og håndteres, og alt materiel får efter nedvask biocertifikater og inddeles i risikoklasser.

De tonstunge kampvogne, infanterikampkøretøjer og lastbiler mv. samler meget mudder og skidt, og de må op på lejrens store ramper. I bidende kulde i frostgrader fjernes jord omhyggeligt med børster, og køretøjerne nedvaskes med højtryksheddvandsrensere og kontrolleres af inspektører, som er uddannet af Forsvarets dyrlæger. Alt materiel gennemgår minutøse kontroller. Soldaterne arbejder i døgnrift med nedvask, og fra selv den mindste udrustningsgenstand til soldaten selv skal der vaskes og renses – ofte uden at nogen tænker over, hvor vigtig den indsats er for dansk landbrug og økonomi.

Dyrlægen giver ro på bagsmækken

Hele processen supervises af dyrlægen herude i missionen, og det bringer ro på. Forsvaret har erkendt, at dyrlægen kan løse problemer på laveste niveau frem for en soldat, ophidset af fx skimmel i et telt, kontakter fagforeningen, Ekstra Bladet eller OLFI hjemme, og sagen ender hos forsvarsministeren som et spørgsmål i Folketingssalen og derefter på forsvarschefens bord. En noget dum vej, når tingene kunne have været løst med rengøring og ventilation. Det er nu engang nemmere, at dyrlægen ude på missionen får tingene bragt ned på et tåleligt niveau, hvor noget, der kan løses nemt, ikke går fra en lille snebold til en stor lavine på grund af misforståelser eller manglende viden indenfor et biologiske.

Et liv uden fridage

Her i Letland arbejder alle syv dage om ugen. Dagen begynder tidligt og slutter ofte sent. Min uge er meget skemalagt, hvor jeg har opdelt dagene efter forskellige fokusområder, hvor jeg kvalitetssikrer. Jeg har faste møder og kontaktflader i lejren, og derudover kommer alt det forefaldende, hvor jeg udarbejder sundhedsanbefalinger eller konkret skriftlig rådgivning og foretager sagsbehandling. Ofte er dyrlægen en af dem, som har allermost travlt på infirmeriet – lige efter fysioterapeuten. I hverdagen finder vi dog de små afbræk på soldaterhjemmet i lejren, og er man social, opstår nye venskaber, og man udvider sit netværk. Noget, som kan være svært hjemme i hamsterhullet.

Hjem til familien – og til Dyrlægehuset

Snart går turen hjem. Til min gravide forlovede og vores lille dreng. Til Dyrlægehuset Randers og vores klinikker. Jeg tager erfaringer med hjem: Professionalisme, struktur, klar kommunikation, evnen til at handle under pres. Det militære kan ikke kopieres direkte til en dyreklinik – men struktur og operationelt mindset kan i den grad anvendes.

Vores morgenkonference i Randers er faktisk bygget op omkring Forsvarets 5-punktsbefaling. En »befaling« lyder hårdt, men det er blot en strukturet instruks. Og den fungerer. Det har naturligvis været en omstilling, at jeg ikke har været på klinikken. Men det har været sundt, fordi det har givet plads til, at andre kunne gribe ledelsesdelen og dermed udvikle sig. Tingene falder ikke

sammen af, at jeg ikke selv er der. Det er en rar viden.

Flere udsendelser?

I Danmark er vi fem faste dyrlæger og fire i reserven. Grundet dyrlæge Niels Kristian Nielsens imponerende indsats for det veterinære felt i Forsvaret kan Danmark bryste sig af et af verdens bedste militære veterinærkorps. Niels er Forsvarets veterinærinspektør, stabssdyrlæge, oberst og chef for hele afdelingen for Force Health Protection. En stilling som normalt er besat af en læge. Han er for mig og mine kollegaer en stor inspirationskilde. Ikke blot som menneske, men også som leder. Selvom han er på vej mod pension, står nye stærke ledelsesmæssige kræfter parat til at tage over. Igen en fortjeneste, der må tillægges Niels Kristian.

For mit vedkommende står den de næste år på undervisning i Forsvaret – formegentlig primært med military working dogs – men også FHP-arbejde og forhåbentlig en 3. tur til Sirius i Grønland. En egentlig udsendelse ligger ikke tæt, da vi kører turnus, men om nogle år er det nok ikke usandsynligt, jeg skal ud igen. Måske hedder missionen på det tidspunkt Ukraine, hvem ved. Under alle omstændigheder håber jeg at møde tidligere kollegaer.

Vi er stadig nogle tilbage i systemet fra Afghanistan. Vi er i mellem-tiden blevet meget ældre. Vi mistede kammerater. Vi så dyr og mennesker i skudlinjen. Vi så jorden blive revet op af bomber, mærkede trykbølgerne, lugtede sandet og hedebløgen og smagte frygt og angst, mens vådt mudder trak ens støvler ned under fremrykning under fjendens ild, der gav huller i uniformen.

Vi, der var med dengang, er brødre og søstre for livet. Ligesom os, der har været i Letland, nu er en del af et usynligt fællesskab. Vi er 12.000 veteraner fra Afghanistan. Vi bærer hver vores smykkeskrin af minder og for mange også sår, der heles langsomt, eller vi lever med arret.

Men vi bærer også et rygstød til resten af livet. Mange har udrettet fantastiske ting siden, og på den måde giver Forsvaret noget selvtillid, som er unikt, med i rygsækken. Man hører mest om veteraner, der har det dårligt, men det er i virkeligheden et mindretal. De fleste kommer altså stærkere hjem, og jeg kan derfor kun anbefale alle at overveje en tur i Forsvaret, mens man er ung – det er en god oplevelse. ■